DOMSTOLENS DOM

28. marts 1995 *

I sag C-346/93,

angående en anmodning, som Court of Appeal i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Kleinwort Benson Ltd

mod

City of Glasgow District Council,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 5, nr. 1 og 3, i ovennævnte konvention af 27. september 1968 (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77),

har

* Processprog: engelsk.

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G.C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene F.A. Schockweiler (refererende dommer), P.J.G. Kapteyn og C. Gulmann samt dommerne G.F. Mancini, C.N. Kakouris, J.C. Moitinho de Almeida, J.L. Murray, D.A.O. Edward, J.-P. Puissochet og G. Hirsch,

generaladvokat: G. Tesauro
justitssekretær: assisterende justitssekretær H. von Holstein,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Kleinwort Benson Ltd ved Solicitors R. Baggallay og K. Anderson ved Barrister T. Beazley

— City of Glasgow District Council ved Solicitor Lewis Silkin ved M. Burton, QC, og Barrister J. Tecks

— Det Forenede Kongerige ved J. D. Colahan, Treasury Solicitor's Department, som befuldmægtiget, bistået af Barrister D. Lloyd Jones

— den tyske regering ved Ministerialrat C. Böhmer, Forbundsjustitsministeriet, som befuldmægtiget

— Kongeriget Spanien ved Director General de Coordinación Jurídica e Institucional Comunitaria A. J. Navarro González og Abogado del Estado del Servicio Jurídico ante el Tribunal de Justicia G. Calvo Díaz som befuldmægtigede

— den franske regering ved sous-directeur à la direction des affaires juridiques C. de Salins, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved N. Khan og X. Lewis, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 22. november 1994 er afgivet mundtlige indlæg af Kleinwort Benson Ltd ved T. Beazley, af City of Glasgow District Council ved M. Burton og J. Tecks, af Det Forenede Kongerige ved S. Braviner, Treasury Solicitor's Department, som befuldmægtiget, bistået af D. Lloyd Jones, af Kongeriget Spanien ved G. Calvo Díaz og af Kommissionen ved N. Kahn og X. Lewis,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 31. januar 1995,

afsagt følgende

Dom

1 Ved beslutning af 18. maj 1993 indgået til Domstolen den 6. juli 1993 har Court of Appeal i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77, herefter benævnt »konventionen«), forelagt Domstolen et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af konventionens artikel 5, nr. 1 og 3.

2 Spørgsmålet er blevet rejst under en sag anlagt af Kleinwort Benson Ltd (herefter benævnt »Kleinwort«), en bank med hjemsted i England, mod City of Glasgow District Council (herefter benævnt »District Council«), den lokale forvaltningsmyndighed i Glasgow-området (Skotland), angående fastlæggelsen af, hvilken ret der har kompetence til at pådømme en sag om tilbagebetaling af et beløb, som er betalt i medfør af aftaler, der er erklæret ugyldige.

3 Det fremgår af oplysningerne i sagen, at Kleinwort og District Council fra den 7. september 1982 indgik syv renteswap-aftaler, i henhold til hvilke Kleinwort mellem den 9. marts 1983 og den 10. september 1987 udbetalte District Council beløb på i alt 807 230,31 UKL.

4 Den 24. januar 1991 fastslog House of Lords i en principiel dom, at lokale myndigheder som District Council ikke havde beføjelse til at indgå aftaler af denne art, og at de indgåede aftaler som følge heraf var ugyldige ex tunc på grund af inhabilitet hos en af parterne.

5 Den 6. september 1991 anlagde Kleinwort under henvisning til, at der forelå en ugrundet berigelse, sag i England mod District Council ved High Court of Justice, Queen's Bench Division, Commercial Court, med krav om tilbagebetaling af de beløb, banken havde betalt i henhold til de mellem parterne indgåede aftaler.

6 District Council bestred de engelske retters kompetence til at træffe afgørelse vedrørende Kleinwort's krav, idet sagen om tilbagebetaling af beløbene efter dets opfattelse skulle anlægges ved retterne på sagsøgtes hjemsted i Skotland.

7 Kleinwort gjorde derimod for High Court gældende, at District Council blev sagsøgt enten i »sager om kontraktforhold« eller i »sager om erstatning uden for kontrakt«, og at de engelske retter derfor havde kompetence enten i medfør af artikel

5(1) eller artikel 5(3) i Schedule 4 til Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982 (lov af 1982 om kompetencen og om retsafgørelser i borgerlige sager, herefter benævnt »1982-loven«).

8 I Det Forenede Kongerige fastsætter 1982-loven, hvis hovedformål er at gennemføre konventionen i denne kontraherende stat, desuden regler om kompetencefordelingen i borgerlige sager mellem de forskellige dele af det område (England og Wales, Skotland og Nordirland), som udgør denne stat.

9 Med henblik herpå indeholder Schedule 4 til 1982-loven en række bestemmelser, som er inspireret af konventionen. Således er det ifølge artikel 2 hovedreglen, at retterne på det sted, hvor sagsøgte har bopæl, har kompetencen, mens artikel 5(1) og (3) tillægger en speciel kompetence henholdsvis i sager om kontraktforhold til retten på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes, og i sager om erstatning uden for kontrakt til retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået eller sandsynligvis vil foregå.

10 I henhold til section 16(3)(a) i 1982-loven skal der ved afgørelsen af spørgsmål om betydningen eller retsvirkningen af bestemmelserne i Schedule 4 »tages hensyn til alle relevante principper, der er opstillet af De Europæiske Fællesskabers Domstol i forbindelse med 1968-konventionens afsnit II, og til alle relevante afgørelser truffet af denne vedrørende betydningen eller retsvirkningen af bestemmelserne i dette afsnit«.

11 I henhold til section 47(1) og (3) i 1982-loven kan der foretages ændringer bl.a. i Schedule 4 under hensyn til »principper, der er opstillet af De Europæiske Fællesskabers Domstol i forbindelse med 1968-konventionens afsnit II, og til afgørelser truffet af denne vedrørende betydningen eller retsvirkningen af bestemmelser i dette afsnit«, herunder »ændringer, der er beregnet på at fremkalde divergenser mellem bestemmelserne i Schedule 4 [...] og de tilsvarende bestemmelser i 1968-konventionens afsnit II«.

12 Efter at High Court den 27. februar 1992 havde fastslået, at den ikke havde kompetence til at pådømme sagen, appellerede Kleinwort den 26. marts 1992 denne afgørelse til Court of Appeal.

13 Court of Appeal fandt, at sagens udfald beroede på en afgørelse om anvendelsesområdet for artikel 5(1) og (3) i Schedule 4 til 1982-loven og om forholdet mellem disse to bestemmelser, at disse bestemmelser i det væsentlige havde samme ordlyd som konventionens artikel 5, nr. 1 og 3, og at Domstolen endnu ikke havde truffet afgørelse om fortolkningen af de sidstnævnte bestemmelser. Som følge heraf besluttede retten den 18. maj 1993 i medfør af artikel 3 i protokollen af 3. juni 1971 at udsætte sagen på Domstolens besvarelse af følgende præjudicielle spørgsmål:

»Når der anlægges sag mod en sagsøgt med påstand om tilbagebetaling af beløb, som sagsøgeren har betalt til sagsøgte i medfør af en kontrakt, der er ugyldig, fordi en af parterne ikke havde den fornødne habilitet til at indgå den, sagsøges den pågældende da

a) 'i sager om kontraktforhold', jf. artikel 5, nr. 1, i Bruxelles-konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (med senere ændringer)?

eller

b) 'i sager om erstatning uden for kontrakt', jf. konventionens artikel 5, nr. 3?«

Domstolens kompetence

14 Det står fast, at den fortolkning af de omhandlede konventionsbestemmelser, Domstolen anmodes om, skal gøre det muligt for den forelæggende ret at træffe afgørelse om anvendelsen, ikke af konventionen, men af den nationale lovgivning i den kontraherende stat, hvori denne retsinstans er beliggende.

15 Under disse omstændigheder opstår spørgsmålet om Domstolens kompetence til at afgøre det af Court of Appeal forelagte præjudicielle spørgsmål.

16 I denne forbindelse skal det først understreges, at den nationale lovgivning, der finder anvendelse i hovedsagen, ikke indeholder en direkte og ubetinget henvisning til fællesskabsretten, hvorefter denne skal gælde i den nationale retsorden, men tværtimod blot anvender konventionen som forbillede og til dels gengiver konventionens bestemmelser.

17 Selv om loven næsten ordret gengiver en række bestemmelser i konventionen, er dens ordlyd nemlig undertiden forskellig fra den tilsvarende bestemmelse i konventionen. Det gælder bl.a. artikel 5(3).

18 Desuden giver 1982-loven udtrykkelig myndighederne i den pågældende kontraherende stat hjemmel til at vedtage ændringer, der er beregnet på at »fremkalde divergenser« mellem bestemmelserne i Schedule 4 og de tilsvarende bestemmelser i konventionen som fortolket af Domstolen.

19 Under disse omstændigheder kan det ikke antages, at det i den pågældende kontraherende stats ret er blevet bestemt, at de konventionsbestemmelser, der er forelagt Domstolen til fortolkning, skal gælde som sådanne, selv uden for konventionens anvendelsesområde.

20 Dernæst bemærkes, at i medfør af 1982-loven er retterne i den pågældende kontraherende stat ikke forpligtet til absolut og ubetinget at anvende den fortolkning af konventionen, Domstolen har anvist dem, ved afgørelsen af de sager, der er indbragt for dem.

21 Ifølge 1982-loven skal de nationale retter nemlig kun »tage hensyn« til Domstolens praksis vedrørende fortolkningen af de tilsvarende bestemmelser i konventionen ved anvendelsen af bestemmelser, der er overtaget fra konventionen. Når konventionen finder anvendelse på sagen, bestemmer 1982-lovens section 3(1) derimod, at »ethvert spørgsmål om betydningen eller retsvirkningen af en bestemmelse i konventionen, som ikke forelægges for De Europæiske Fællesskabers Domstol i medfør af 1971-protokollen, skal afgøres i overensstemmelse med de principper, der er opstillet af Domstolen, og med afgørelser truffet af denne«.

22 I et tilfælde som det, der foreligger i hovedsagen, hvor konventionen ikke finder anvendelse, står det derfor retten i den pågældende kontraherende stat frit for at bestemme, om Domstolens fortolkning også skal gælde ved anvendelsen af den nationale lovgivning, der er overtaget fra konventionen.

23 Heraf følger, at hvis Domstolen erklærede sig kompetent til at træffe afgørelse om det foreliggende præjudicielle spørgsmål, ville dens fortolkning af konventionens bestemmelser ikke være bindende for den forelæggende ret, idet denne kun er bundet af Domstolens fortolkning, såfremt konventionen finder anvendelse i sagen.

24 Det kan imidlertid ikke accepteres, at de svar, Domstolen giver retterne i de kontraherende stater, kun er vejledende og helt uden bindende virkning. Dette ville bevirke en fuldstændig ændring af Domstolens rolle i henhold til protokollen af 3. juni 1971, nemlig som en retsinstans, hvis domme er bindende (jf. i samme retning udtalelse 1/91 af 14.12.1991, Sml. I, s. 6079, præmis 61).

25 Efter det anførte har Domstolen ikke kompetence til at afgøre det præjudicielle spørgsmål, der er forelagt af Court of Appeal.

Sagens omkostninger

26 De udgifter, der er afholdt af Det Forenede Kongerige, den tyske regering, Kongeriget Spanien, den franske regering og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tillkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Court of Appeal ved beslutning af 18. maj 1993, for ret:

Domstolen har ikke kompetence til at afgøre det præjudicielle spørgsmål, der er forelagt af Court of Appeal.

Rodríguez Iglesias Schockweiler Kapteyn Gulmann

Mancini Kakouris Moitinho de Almeida Murray

Edward Puissochet Hirsch

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 28. marts 1995.

R. Grass
Justitssekretær

G.C. Rodríguez Iglesias
Præsident